

Riksarkivet

Förstärkt bevarandestrategi för hantering av gallring i staten

Håkan Lövblad / 2010-10-20

Arkivlagen (1990:782)

- En myndighets arkiv bildas av de allmänna handlingarna från myndighetens verksamhet och andra handlingar som myndigheten beslutar ska arkiveras
- Allmänna handlingar får gallras, med beaktande av att arkiven utgör en del av kulturarvet och det arkivmaterial som återstår ska tillgodose:
 - Rätten att ta del av allmänna handlingar
 - Behovet av information för rättskipningen och förvaltningen
 - Forskningens behov
- Avvikande bestämmelser om gallring av vissa allmän handlingar i lag (inte PuL!) eller förordning gäller före arkivlagen

Arkivpropositionen och gallring (Regeringens prop. 1989/90:72)

- Huvuduppgift att effektiviteten i gallringsarbetet hålls uppe och ökas där det är möjligt
- Integritetsgallring enligt registerförfattningar
 - Företräde för gallring av integritetsskäl
 - Undantag får föreskrivas för att bevara ett urval för forskningens behov
 - Representativa metoder: datumurval och intensivdataområden

Arkivlagens bevarandemål 1 (Regeringens prop. 2001/02:70)

- Rätten att ta del av allmänna handlingar
 - Ärendeinsyn
 - Garantera rättsäkerheten
 - Verksamhetsinsyn
 - Garantera effektiviteten i förvaltningen och folkstyret
 - Inslag av kunskapsinsyn
 - Främja ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning

Arkivlagens bevarandemål 2 (Riksarkivet Rapport 1999:1)

- Behovet av information för rättskipningen och förvaltningen
 - Styrka rättigheter och skyldigheter
 - Revision, taxering, preskriptionstid
 - Säkerhet, t.ex. miljöskäl eller medicinska skäl
 - Framtida handläggning av mål/ärenden, praxisbildning
 - Undvika framtida dubbelarbete
 - Uppföljning och utvärdering av verksamheten
 - Söktider, service, oberoende av nyckelpersoner

Arkivlagens bevarandemål 3 (Regeringens prop. 1989/90:72)

- Forskningens behov
 - Material som har en utpräglad kulturarvsaspekt
 - Kunskapskälla om förhållandena i vårt land
 - Både professionell och amatörmässig forskning
 - Avgöranden fordrar insikt om ämnesområden och överblick över arkivbildningen i landet
 - Arkivmyndigheternas uppgift att avgöra

Arkivförordningen (1991:446) m.fl.

- Förutsättningar för bl.a. gallring ska beaktas vid ändrad organisation eller arbetssätt, samråd arkivmyndighet
- Statliga myndigheter får gallra allmänna handlingar endast i enlighet med föreskrifter eller beslut av Riksarkivet, om inte särskilda gallringsföreskrifter finns i lag eller förordning
- Riksarkivet bemyndigas ofta i registerförfattningar att föreskriva om undantag från gallring för bevarande av urval för forskningen eller bevarande av historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål

Gallringsbegrepp

- Förstöra allmänna handlingar eller uppgifter i allmänna handlingar, eller vidta andra åtgärder med handlingarna som medför:
 - Förlust av betydelsebärande data,
 - Förlust av möjliga sammanställningar,
 - Förlust av sökmöjligheter, eller
 - Förlust av möjligheter att bedöma handlingarnas autenticitet (Riksarkivets definition)
- I registerförfattningar kan gallringsbegreppet ges ett annat innehåll

Fortlöpande pröva gallring

- Myndigheten ska fortlöpande pröva förutsättningarna för gallring
 - Myndigheten bör med utgångspunkt i 3 § arkivlagen och i samråd med arkivmyndigheten formulera långsiktiga riktlinjer för bevarande och gallring i arkivet
- Prövningen beror av arkivets omfattning, arkivbildningens komplexitet och föränderlighet men bör ske vid:
 - Omorganisation, ändrade arbetsuppgifter och införandet av ny teknik
- Myndigheten ska fortlöpande pröva förutsättningarna för gallring av elektroniska handlingar

Framställning och samråd om gallring

- Framställning om gallring inges till Riksarkivet, bör innehålla:
 - beskrivning av de handlingar som föreslås till gallring: formell benämning, innehåll och struktur, databärare, ev. kopior bifogas
 - uppgift om handlingarnas omfattning: hyllmeter, antal exemplar, bytes
 - redogörelse för deras användning och betydelse: samband mellan verksamhetsgrenar/organisation och handlingar, handläggningsrutiner, inhämtande av information, sekretess, ev. grafiskt flödesschema
 - en motivering till gallringsförslaget med frist/tidpunkt: redovisa hur arkivlagens bevarandemål tillgodoses efter föreslagen gallring och besparingar och ev. kostnader
 - vissa kompletterande krav i mediespecifika föreskrifter
- Myndigheten ska samråda med Riksarkivet om gallring eller bevarande av elektroniska handlingar regleras i registerförfattningar

Bevarandet av nutiden, Riksarkivets gallrings- och bevarandepolicy 1995

- En strategi för bevarande – gallring ett aktivt ingrepp som måste motiveras
- Bättre effektivitet i hantering av arkiven – gallring måste vägas mot andra åtgärder inom informationshantering och arkivbildning
- Forskningens behov beaktas från två användningssätt
 - Dokumentation av verksamheten
 - Information om arkivbildarens omvärld
- Analyser av olika verksamhetssektorer

Riksarkivets föreskrifter om stödverksamheter

- RA-FS 1991:6 (omtryckt 1997:6) handlingar av tillfällig eller ringa betydelse för verksamheten
- RA-FS 1994:5 kommittéer under regeringen
- RA-FS 2004:1 ansökan om tjänst
- RA-FS 2004:2 (ändrad 2005:1 och 2006:6) upphandling
- RA-FS 2004:3 räkenskapshandlingar
- RA-FS 2006:5 löne- och personaladministration

Allmänna gallringsregler (1)

- Sekellång egen myndighetstillämpning av gallring
 - Kungörelse (1909:66) angående utgallring av obehöfliga handlingar
 - Kungörelse (1953:716) angående utgallring av handlingar
 - Förordning (1974:648) om utgallring av upptagningar för ADB
 - RA-FS (1991:6) om gallring av handlingar av tillfällig eller ringa betydelse för verksamheten
- Gemensamma drag
 - PA, EA, upphandling, materieförvaltning, posthantering
 - Handlingar vilkas innehåll eller funktion saknar betydelse för verksamheten; t.ex. rutinartade förfrågningar, meddelanden för kännedom, felaktiga uppgifter, hjälpmedel som underlättar visst arbete
 - Handlingar vilkas innehåll har täckning i andra handlingar, t.ex. underlag för administrativ rutinstatistik
- Skillnad: arkivlagens bevarandemål tillkommer 1991

Allmänna gallringsregler (2)

RA-FS 1997:6 omtryck

- ”AAS finner förslaget bra. Den föreslagna texten har blivit tydligare och gör författningen lättare att tillämpa i en av IT präglad arkivbildning.”
- Förändring
 - EA, PA/löneadministration, upphandling har brutits ut
 - Vissa typer av handlingar vilkas form förändrats har tillkommit
- Riksarkivets uppföljning av tillämpningen 1999
 - Begränsad till pappershandlingar, medför onödiga kostnader
 - Bristande dokumentation av tillämpningsbeslut
 - Var tionde myndighet tillämpar den felaktigt; kärnverksamhet

Allmänna gallringsregler (3)

Egen tillämpning

- Dokumentera överväganden om gallring
 - Relatera även till arkivlagens bevarandemål
- Dokumentera myndighetens beslut om gallring
 - Beskriv handlingar tydligt
 - Ange tydliga gallringsfrister, inte "vid inaktualitet"
- Organisera rutiner för kontinuerlig prövning av förutsättningar för gallring
 - Aktualisera befintliga beslut om gallring
 - För handlingar specifika för myndigheten eller för vilka forskningsbehovet är svårbedömt > framställ om RA-MS

Riksarkivets föreskrifter om kärnverksamheter

- Riksarkivets generella föreskrifter:
 - RA-FS 1999:1 forskningsverksamhet
 - RA-FS 2000:1 EU-samarbetet
 - RA-FS 2007:1 (ändrad 2008:3) universitet och högskolor
- Myndighetsspecifika föreskrifter (RA-MS)
 - Beståndet (ca 900) gås igenom och vid nya framställningar
 - Koncentrera en författning om gallring per myndighet om möjligt
 - Omtryck eller ny RA-MS
 - Upphäv tidigare
 - Övergångsbestämmelser
- Var tredje myndighet har RA-MS

Riksarkivets enkät om hantering av e-handlingar 2010, gallring

- 71 % gallrar e-handlingar
- Gallring sker med stöd av:
 - RA-FS 1997:6 - 40 %
 - Andra RA-FS - 25 %
 - RA-MS - 21 %
 - Registerförfattningar - 10 %
- 16 % har automatiska rutiner för gallring
- Den fortlöpande prövningen av förutsättningar för gallring ger en splittrad bild

Internationella regler och avtal

- Inom EU utfärdas direktiv, förordningar, tillämpningsanvisningar m.m.
- Kan innehålla regler/motiv om bevarande och gallring
- PSI-direktivet förutsätter bevarande för vidareutnyttjande av handlingar
- Även andra internationella samarbeten utmynnar i konventioner, avtal m.m. som kan innehålla regler om dokumentation och bevarandetider

Bevarande och gallring m.m. (TF ändringar 2003)

- Prop. 2001/02:70 Offentlighetsprincipen och informationstekniken:
 - Handlingsbegreppet – uppgifter i en viss form fixerade på ett visst medium
 - Färdiga elektroniska handlingar – utställaren (myndighet eller ingivare) har gett dem ett fixerat innehåll som går att återskapa gång på gång
 - Sammanställningar av uppgifter ur upptagningar – begränsas av vad som är möjligt att åstadkomma med rutinbetonade åtgärder
 - Insyn förutsätter att handlingar bevaras i ursprungligt skick, dvs. med samma form och innehåll som när de inkom eller upprättades
- RA policy: bevara det ursprungliga skicket
 - Gallring av upptagningar genom mediabyte medges normalt inte
 - Gallring av handlingar som t.ex. skannas kan medges, normalt förknippat med krav på framställning, kontroller, arkivredovisning, väl avpassad gallringsfrist

Arkivfrågor (Regeringens prop. 2004/05:124 m.m.)

- Samsyn och enhetlighet inom arkivverksamheten främjas genom samverkan mellan statliga och kommunala arkiv
- Angeläget att säkra att dokument på de nationella minoritetsspråken bevaras
- Hanteringen av de nationella minoriteternas arkivalier är ytterst en fråga om jämlikhet och demokratiska rättigheter
- Språklag (2009:600)

Verksamhets- och processperspektivets betydelse

- Analyser av verksamhet och processer fokuserar aktiviteter och behovet av att dokumentera
- Verksamhetsbaserad arkivredovisning ger en helhetssyn – undviker fragmentering
- Strategi för bevarande, system för bevarande och allt fler standardiserade format sätter bevarandet i fokus
- Standarder för e-identifikation medger enhetligt bevarande – undviker hybridsystem
- E-förvaltningsprojekt fokuserar bevarande/gallring vid uppbyggnaden – tydliggör och effektiviserar

